
מנהיגים: עצרו את הסחף הזה! השיח' שלמאן בן נצר א־דאיה

תרגום מועָר: בר גרינברג

ינואר 2026

הפורום לחשיבה אזורית
منتدى التفكير الاقليمي

מכון ון ליר בירושלים
THE VAN LEER JERUSALEM INSTITUTE
معهد فان لير في القدس

אני מבקש להביע את תודתי העמוקה לד"ר שגיא פולקה מרכז דיין
באוניברסיטת תל אביב על הערותיו הפחכיפות לתרגום זה.

בר גרינברג

הפורום לחשיבה אזורית במכון ון ליר מנגיש לציבור מידע וניתוח מקצועי על המזרח
התיכון ויחסי ישראל והפלסטינים, במטרה לקדם שיח ציבורי מורכב ולחולל שינוי באופן
שבו הציבור הישראלי תופס את האזור ואת מקומה של ישראל בתוכו.

התופעות והסוגיות שאנו מאירים, ובכללן פסק ההלכה המתורגם בפרסום זה, נועדו
להעשיר את השיח המקצועי והציבורי בישראל. בפרסום זה בחרנו להיצמד לדברים בשם
אומרם ולצמצם את ההקדמה והפרשנות למינימום ההכרחי. עמיתיות הפורום שיבחרו
להתייחס לנושא בהמשך יציעו הקשר, ניתוח ופרשנות לפסק ההלכה, משמעותו וחשיבותו
הן בשיח האסלאמיסטי הן ביחס לישראל, עזה, חמאס והמלחמה.

ד"ר אסף דוד, ראש תחום ישראל במזרח התיכון במכון ון ליר והמנהל האקדמי של הפורום
לחשיבה אזורית.

הקדמה

ההלכתית באוניברסיטה הירדנית. א־דאיה סיים את הדוקטורט שלו בתחום שורשי המשפט המוסלמי בפקולטה לשריעה באוניברסיטת אַם דְרִמָּאן שבסודאן. הוא לימד וחקר באוניברסיטה האסלאמית בעזה, שם כיהן בין היתר כדיקן הפקולטה להלכה ומשפט מוסלמי. הוא אף שימש כחבר בוועדת הפסיקה ההלכתית באוניברסיטה האסלאמית בעזה. בשנת 2017 פרסם א־דאיה מחקר חשוב מאוד תחת הכותרת "[הלוואי וידע עמי: איגרת בנושא הג'יהאד](#)", המהווה את המצע לפסיקה הנוכחית שלו.

א־דאיה זוכה למעמד רם בציבוריות העזתית, ויש מי שמכנים אותו "המִפְתִּי של עזה" ורואים בו גדול חכמי הדת שלה. הוא נחשב לקול עצמאי במפה הפוליטית הפלסטינית, ומסופר כי יריבים פוליטיים נהגו לפנות אליו ליישוב סכסוכים. עם זאת, הוא איננו נחשב לעוין את תנועת חמאס; הוא היה מקובל על התנועה, ואף שימש כשר ההקדשים בממשלת חמאס בעזה.²

הפסיקה והסערה

פסק ההלכה שפרסם א־דאיה ב־6 בנובמבר 2024 תחת הכותרת "מנהיגים: עצרו את הסחף הזה!" פנה באופן מרומז אך ברור למנהיגי תנועת

ב־6 בנובמבר 2024 פרסם השיח' סַלְמָאן בִּן נַצֵּר בִּן אַחְמַד א־דַאִיָּה, הנחשב לגדול חכמי הדת ברצועת עזה, פסק הלכה (فَتْوَى) מפורט תחת הכותרת "[מנהיגים, עצרו את הסחף הזה!](#)". בפסק ההלכה, שחולק לשישה טקסטים נפרדים ופורסם ברשתות החברתיות, תקף א־דאיה את תנועת חמאס בעזה, מבלי להזכירה בשמה, ומתח ביקורת חריפה על התנהלותה ועל שיקול דעתה של התנועה כפי שניכרו הן במתקפת 7 באוקטובר 2023 ("מבול אל־אקצא"),¹ הן במעשיה ובהתבטאויות של בכיריה בעזה ומחוצה לה לפני המלחמה ובמהלכה.

לפני התרגום המוער של פסק ההלכה במלואו, אקדים פרטים ביוגרפיים על המחבר, מעמדו וחשיבותו בשיח ההלכתי האסלאמיסטי, וכן מעט על הסערה הציבורית שעורר פסק ההלכה החריף, שפורסם תוך כדי המלחמה, בשיח הפלסטיני, הערבי והאסלאמיסטי.

מיהו סלמאן א־דאיה?

השיח' פרופ' סַלְמָאן א־דַאִיָּה נולד ברצועת עזה ב־14 ביוני 1961. הוא סיים את לימודי התואר הראשון שלו בפקולטה להלכה (شريعة) באוניברסיטה האסלאמית בעזה, ואת התואר השני בלימודי המשפט המוסלמי והחקיקה

1 הערת המתרגם: זהו השם שבו הכתירה תנועת חמאס את מתקפת הפתע בבוקר 7 באוקטובר 2023 ואת המלחמה שפרצה לאחר מכן. משם זה מהדהדת הסיסמה של חמאס ביום ייסודה ה־35 (14 בדצמבר 2022) - نَحْوَ الْقُدْسِ ... أَتَوْنَ بِطُوقَانِ هَادٍ, ובעברית: "לעבר ירושלים אנו באים במבול רוחש וגועש". בכרוז שיצא מטעמם הסבירו בחמאס את פשר הסיסמה: "עמנו הפלסטיני ואומתנו הערבית והאסלאמית בוא יבואו לשחרר את ירושלים ואת המקומות הקדושים כמבול הומה מכל פלסטין, מכל המדינות הערביות והאסלאמיות ומכל מקום שבו נמצאים נכבדי העולם, דהיינו תומכי הזכות הפלסטינית".

2 אל־תרכמאני, עבד אל־חַק. [صوت من غزة: تعليقة على رسالة «أبها الساسة أوقفوا هذا اللدّ! للشیخ سلمان الدابة»](#), 8 בנובמבר 2024.

על חיי תושבי הרצועה, ומשתמשת במודע בתושבי הרצועה כמגינים אנושיים מפני תקיפות צה"ל.

את פסק ההלכה של א-דאיה ניתן לשייך לזרם הווסט'יה - הפרגמטיזם האסלאמי, המבקש לאזן בין הקביעות הבלתי-משתנות של השריעה (نَوَائِيت) ובין תמורות הזמן (مَتَغَيَّرَات). מסיבה זו, פסקי הלכה ברוח הווסט'יה מותאמים לתמורות הזמן, המקום, המצב והנוהג.

הביקורת ההלכתית החריפה וחסרת התקדים עוררה הד עצום בשיח הפלסטיני והאסלאמי, בייחוד משום שבאה מאדם בשיעור קומתו של א-דאיה. הפרסום הביך מאוד את חמאס, בהיותה תנועה דתית המבססת את החלטותיה על כללי ההלכה המוסלמית. מחוץ למעגלים ההדוקים של התנועה גברה התמיכה בא-דאיה, ומאמרי דעה שפורסמו בעיתונות הפלסטינית והערבית ואף בשיח האסלאמי היללו את אומץ ליבו. **תושבים בעזה ראו בדבריו, שנכתבו בזמן המלחמה ומתוך עזה עצמה, הד לתסכולם ולזעמם על תנועת חמאס. באחד ממאמרי התמיכה נכתב:**

"התנגדותו של א-דאיה לתקפת חמאס היא בעלת חשיבות רבה, משום שהוא זועק את זעקתם של הפצועים בעזה. משך שנים שכנעה אותם חמאס ש'העוני מקרב אתכם לאללה' וש'העוונות צריך להיות הנעלה שבכפיהותיכם' [...] 'ככל שתקריב את הבית ההרוס שלך ואת בניך השחידים, כן תתקרב לגן העדן' [...] אולם החיים נעלים ונשגבים יותר מן העוונות, והנשפה היא עתת הבורא".

חמאס בעזה ומחוצה לה. בהסתמכו על נימוקים הלכתיים מפורטים תבע א-דאיה מחמאס לעצור את המלחמה לאלתר, תוך שהוא מטיח בתנועה האשמות חריפות על התנהלותה הפזיזה שהמיטה אסון נורא על רצועת עזה ועל תושביה.

כפוסק הלכתי בעל שם, א-דאיה ממקד את הדיון בשיקולי נזק ותועלת בקשר למתקפת 7 באוקטובר ולהתנהלותה של חמאס במלחמה שפרצה בעקבותיה, ומסיק כי הנזקים שנגרמו עולים בהרבה על התועלת שהושגה. טענתו המרכזית של א-דאיה היא שבאשר מטרות הג'יהאד וכוונותיו (مَقَاصِد) אינן מושגות, הג'יהאד אינו לגיטימי. אליבא דא-דאיה, תכלית הג'יהאד היא למנוע פגיעה בחמשת הדברים ההכרחיים (الضَّرُورِيَّاتُ الْخَمْسُ): הדת, הנפש (החיים), השכל, הצאצאים והרכוש, ויש המוסיפים את כבוד המשפחה.

א-דאיה סבור כי לא רק שתכלית הג'יהאד לא הושגה במתקפת שבעה באוקטובר, אלא שכל חמשת הדברים נפגעו. הוא אף מטיח בבכירי התנועה כי מניסיון העבר בסבבי הלחימה מול ישראל, היה עליהם לצפות לתגובה ישראלית שלוחת כל רסן לפעולה בסדר גודל כזה. א-דאיה גינה עוד את הנהגת חמאס על כך שתושבי הרצועה הם בבחינת רכוש בעיניהם, כלי להשגת מטרותיהם. חיהם של תושבי הרצועה, הוא תוקף, נקלים בעיני חמאס: מותם אינו נחשב הקרבה, וגם אם ימותו עוד מאה אלף מהם, תוכל חמאס להשתמש בכך כמנוף לחץ לטובתה. הוא קבע כי חמאס מתחמקת מאחריותה לשמור

התייחסות חשובה נוספת הייתה של גוף פסיקת ההלכה הרשמי של תנועת חמאס – "אגודת חכמי הדת של פלסטין" (زَابِطَةُ عُلَمَاءِ فَالَسْطِينَ), שפרסמה גילוי דעת בתגובה לפרסומו של א־דאיה, אך מבלי להזכיר מפורשות את שמו. האגודה תקפה את מבקריה של חמאס:

"שעה שאנו נמצאים במערכה האדירה הזו [...] עולים לפתע קולות מפה ומשם [...] שהעומדים מאחוריהם אינם יודעים שתוצאות דבריהם אינן אלא כניעה לאויב הבזוי".

לדברי האגודה, רוב אנשי הדת ברצועה ומחוצה לה מחזיקים בדעה שהמלחמה בעזה קבילה על פי השריעה וחלה חובה על המוסלמים להגיש עזרה. פסק הלכה כמו זה של א־דאיה "מכאיב לעומדים באורך רוח וזורע ספק בנפשותיהם", שעה שתפקידו של חכם הדת בזמן משבר הוא דווקא לחזק את הציבור ולהפיח תקווה לישועה קרובה.

בדבריה הטילה האגודה דופי בטיעונים ההלכתיים שהובאו בפסק ההלכה של א־דאיה. כך למשל, בפרסומו הועיד א־דאיה מקום מרכזי לנזקים שהמיטה המלחמה על הרצועה ועל תושביה מבלי שהתייחס לתועלת ה"רבה והאדירה" שהשיגה: קיום מצוות (فَرِيضَةٌ) הג'יהאד נגד הכיבוש שגזל את אל־אקצא, השבת הסוגיה הפלסטינית לקדמת הבמה לאחר שרצו לחסלה, עצירה או האטה של תהליך הנורמליזציה, רמיסת כבודו וריסוק תדמיתו של "הצבא הבלתי־מנוצח" ועוד. אף שהאגודה אינה מכחישה את הנזקים שנגרמו, "אין זה נכון לבחון את הנזקים מבלי להשוות אותם לתועלת שהושגה ועודה מושגת". נראה אפוא כי בעיני חמאס והגוף הפסיקתי שלה, תועלתה של המערכה עולה על נזקיה, מה שהופך את הפעולה לקבילה מבחינה הלכתית.

אלא שהביקורת לא בוששה לבוא. באתר האינטרנט של "האיחוד העולמי של אנשי הדת המוסלמים" (الائتِاحُ الْعَالَمِيُّ لِعُلَمَاءِ الْمُسْلِمِينَ)³ נכתב בתגובה:

"כבוד השיח' הנכבד סלמאן בן נצר א־דאיה הסתמך בטאטרו על 'הבנת תוצאות הפעשים' [...] וכבודו סבור כי הלחימה בציונים, לאור חולשת [המוסלמים], אינה לגיטימית, וכי יש להפסיק להילחם ולעצור את 'הסחף הזה'. אך הוא לא נתן את דעתו להשלכות טאטרו שלו עצמו. הוא יצר בלבול בקרב צעירים וגרם להססנות, אי־יציבות ומבוכה שרק אלה יודע. יתרה מכך, התקשורת הפערבית והציונית קיבלו זאת בשטחה בפלטפורמות שלהן, הן בערבית הן בערבית, והכתירו את השיח' בכינויים ובתארים כגון 'גדול הפוסקים בעזה' או 'הפְתוּא של חכם ההלכה של עזה'. הוא אופנם ראוי לכך, אך הם מעניקים לו כינויים אלה לפטרות זדוניות שכל תכליתן לפגוע בנפשות המוסלמים ולהחלישם".

³ האיחוד הוקם בשנת 2004 על ידי יוסף אל־קרצ'אוי, שהיה הסמכות ההלכתית העליונה של חמאס. גוף זה, הדגיש אל־קרצ'אוי, הוא עצמאי ואינו כפוף למדינה, לקבוצה או לעדה, אלא לאסלאם ולאומתו. גוף פסיקתי זה מזוהה עם האחים המוסלמים בכלל ועם חמאס בפרט.

חצי שנה לאחר מכן פרסמו "חכמי הדת של האומה" גילוי דעת, שנוסח כאמנה, בשאלת מבול אל-אקצא. גם הטקסט הזה נועד לספק מענה לביקורת ההלכתית על חמאס שהובילו א-דאיה ואחרים, וחתמו עליו מאות אנשי דת מרחבי העולם הערבי והאסלאמי ועשרות ארגונים רלוונטיים. אחד המסרים העיקריים העולים מן האמנה הוא כי התועלת שבמתקפת 7 באוקטובר עולה על נזקיה, וכל מי שמעורר ומפיץ ספקות סביב הג'יהאד שהלוחמים מבצעים נמנה עם "המכשילים, הנוטשים והנרפים".

הערעור של חכם הלכה בשיעור קומתו של א-דאיה, מרצועת עזה ותוך כדי המלחמה, על שאלת הגדרת מתקפת שבעה באוקטובר כג'יהאד לגיטימי, ימשיך ללוות את השיח ההלכתי האסלאמי ואת השיח הציבורי הפלסטיני והערבי גם בשנים הבאות. כך גם התגובה והנימוקים שהציעו תומכיה של חמאס לביקורת הגוברת.

הַחֵרָה החזיק אחריה "ארגון חכמי הדת של פלסטין" (هَيْئَةُ عُلَمَاءِ فَلَسْطِينَ), אשר פרסם תגובה שעליה חתומים שלושה עשר חכמי דת שטענו כי פסק ההלכה של א-דאיה "מכיל כשלים לוגיים רבים הנוגעים למשפט המוסלמי, לפוליטיקה ולהסתכלות מאוזנת ושקולה על המציאות"⁴. לגישתם, דבריו הם סכנה גדולה לדרך הג'יהאד, ויש בהם כדי להחליש את הלוחמים ולגרום לפירוד בשורותיהם דווקא בשעה קשה זו. אחת הטענות המרכזיות שהעלו הייתה שא-דאיה שגה באבחנתו את המצב בעזה: הוא נשען על מתקפת 7 באוקטובר כדי לטעון שהמלחמה כולה היא בגדר ג'יהאד התקפי (جِهَادُ الطَّلَب), אלא שלטענתם המתקפה הייתה ג'יהאד מגננתי (جِهَادُ الدَّفْع). מאחר ש"היהודים צרים על עזה וכובשים את המרחב האווירי והימי שלה ואת האזור שעוטף אותה [...] זו חובה לגרשם ממנה, וזהו חלק מהג'יהאד המגננתי".

עוד טענו אנשי ארגון חכמי הדת של פלסטין כי מטרתיה של ישראל בתגובתה למתקפה היו חיסול ההתנגדות ולוחמיה וגירוש תושבי רצועת עזה. בשלב זה הפכה המלחמה לג'יהאד מגננתי ללא כל צל של ספק, ולכן הוא לגיטימי גם אם יש ל"כופרים" יתרון גדול על המוסלמים הן במספרם והן בכוחם. לטענתם, "התנאים שהגדיר השיח", התימוכין שלו וכל הדברים שאמר רלוונטיים לגבי ג'יהאד התקפי. את הג'יהאד המגננתי לא התנו חכמי הדת בדבר זולת קיומה של יכולת בידי המוסלמים. היכולת, בשבחו של אללה, יִשְׁנָה בידי לוחמי הג'יהאד, משהכינו את עצמם לכך הכן היטב". יצוין כי ביקורת רבה הופנתה כלפי חכמי הדת שחתומים על התגובה: מרביתם, אם לא כולם, כלל אינם יושבים ברצועת עזה, ורבים תהו מניין עזות המצח לבקר כך את א-דאיה, אשר בניגוד אליהם חווה את המלחמה על בשרו.

4 הטענה שעמדתו של א-דאיה היא נמהרת ורגשנית אינה עולה יפה, היות שדברים דומים הוא כתב כאמור עוד בשנת 2017 במחקר שפרסם בעניין כוונות הג'יהאד.

בשם אללה הרחמן והרחום

4 בג'מאדא אל-אול 1446 למניין המוסלמים
6 בנובמבר 2024 למניין הנוצרים

מנהיגים, עצרו את הסחף הזה! (1)⁵

השבח לאללה, התפילה והשלום על שליח אללה. בכלי התקשורת פורסמו הצהרות של כמה ממנהיגי ארצנו, הצהרות שדרך האמת היא מהן והלאה. ראיתי לנכון להגיב עליהן למען יראו האנשים נכוחה את אשר, לדעתי, הוא האמת. אני מתפלל לאללה שינחני באורח מישרים.

אחד מהם אמר:⁶

"אחיי ואחיותיי, עשויים להיות אנשים פחדנים וחלשים שיגידו: 'הלא היה זה בטוח יותר עבורנו שלא להילחם ולקבל את המצב כמות שהוא במקום לאבד את האנשים הללו?'. יש שוטים שעשויים לטעון זאת.

אך הינה אני אומר לכם בגלוי: מי שאומרים דברים מעין אלה מופעלים על ידי חדרים אפלים

הקשורים לאויבנו. ייתכן שהם נמצאים בערי הבירה שלנו, אך הם קשורים לאויבנו. משימתם היא להחליש את האומה הזו ואת המוטיבציה הגבוהה שלה. לגביהם אמר אללה העליון: **'ואילו יצאו עימכם, היו רק מחבלים בכם'** [סורת התשובה: 47].

בואו נדבר על המציאות הפשוטה: בשנת 2022 עדיין לא התקיים מבצע 'מבול אל-אקצא' וההתנגדות לא נלחמה בגדה. בשנה זו לבדה היו 500 שהידיים⁷ רק במחסומי צבא הכיבוש בגדה. רוצה לומר: את המחיר משלמים בכל מקרה, אבל! עליך לבחור אם לשלמו כלוחם ג'יהאד⁸ והתנגדות, בן-חורין ומנצח ברצון אללה, או שמא לשלמו כמושפל, מובס ומפסיד".

אני רוצה להזכיר לאחי שאמר את הדברים הללו:
לג'יהאד העוצמה⁹ יש יסודות, סיבות, תנאים, כוונות ומגבלות.

5 הערת המתרגם: המילים המודגשות בטקסט בצבעים **אדום**, שחור ו**כחול** הופיעו באופן זה בטקסט המקורי. ההערות המופיעות בגוף הטקסט בין סוגריים עגולים מופיעות כך בטקסט המקורי, בעוד הערות המופיעות בין סוגריים מרובעים הן הערות המתרגם. הערות השוליים הופיעו בטקסט המקורי, למעט אלה הנפתחות ב"הערת המתרגם". הציטוטים הלקוחים מן הקוראן מבוססים על תרגום רובין.

6 הערת המתרגם: הציטוט להלן לקוח מנאום של בכיר תנועת חמאס אסאמה חמדאן ב-27 באוקטובר 2024 בפני ועידה של אגודת "עיתונאי אל-אקצא" שהתקיימה בנואקשוט, בירת מאוריטניה.

7 הערת המתרגם: המונח שהיד (בערבית: شَهِيد, ר' شَهِداء) מציין במקורו עד. המילונאים הערבים עמדו על הקשר בין משמעות השורש שה"ד ובין המונח שהיד, שפירושו מי שנהרג למען אללה. אחד הסברים הוא כי אללה, הנביא מחמד ומלאכיו עדים לכך שהשהיד ראוי למקום בגן העדן. קיימים סוגים רבים של שהידיים, אך הדרגה הגבוהה ביותר היא של מי שנהרג במלחמה נגד הכופרים. כיוון שהתואר שהיד הוא תואר כבוד של מות צדיקים, מתרחב השימוש בו לכל מיתה שרוצים להעניק לה הכרה וכבוד.

8 הערת המתרגם: המילה ג'יהאד משמעה מאמץ, כך שמבחינה לשונית כל פעולה הכרוכה במאמץ היא ג'יהאד. כמונח הלכתי, אחת ממשמעויותיו היא לחימה בכופרים שאין להם חוזה חסות (בערבית: ذَمَّة). הג'יהאד נגד הכופרים נחלק לסוגים שונים, אך בעיני רבים, וכמונח בעיני ארגוני הג'יהאד ומי שהם מקורות סמכות עבורם, הג'יהאד נגד הכופרים מהסוג הנעלה ביותר הוא ג'יהאד מלחמתי (בערבית: جِهَاد قِتَالِي).

9 הערת המתרגם: במקור מופיע המונח ג'יהאד א-שַׁיְפָה (جِهَادُ الشَّيْطَانِ), והכוונה בו היא לג'יהאד מלחמתי. מונח זה שואב מפסוק 7 בסורה 8 (המלקוח), שם נכתב: "אללה הבטיח לתת בידכם את אחת משתי העדות. אתם רציתם שתהיה זו האחת אשר אין לה עוקץ, ואולם אללה רצה להקים את האמת בדבריו ולהכרית את הכופרים". פסוק זה ירד בהתייחס לקרב בְּדَر (624 לספירה) בין צבא מַחְמַד לבין שבט קְרַיִש. לפי הפסוק, העדיפו המוסלמים שלא להילחם, ואילו אללה רצה בניצחון האסלאם על עובדי האלילים וכן בהכרתם. תכליתו של ג'יהאד זה היא שבירת כוחם של הכופרים (בערבית: كَسْرُ شَوْكَةِ الْكُفَّانِ).

להם לתקופה ארוכה מכפי שצופים בעלי הדעה והעצה בעניין המלחמה.

בין כוונות הג'יהאד אשר בעטיין הוא נקבע כחובה הלכתית ניתן למנות: הרחקת סכנות מהדת, מהנפשות, מהכבוד המשפחתי, מהצאצאים ומהרכוש, שחרור השבויים, שחרור אל-אקצא,¹⁵ שמירת בתי התפילה [המסגדים], אבטחת הגבולות וכן השתלטות על נמלים אשר מאפשרים לאנשים להשיג את צורכיהם.

בין הגורמים שבהתקיימם יש להימנע מקיום ג'יהאד ניתן למנות את: ערעור יסודות הג'יהאד או חלק מהם, היעדר יכולת להדוף את סיבותיו או חלק מהן, אי-קיום תנאיו או חלק מהם או אי-הגשמת כוונותיו.

כאשר סביר להניח שהג'יהאד לא ישיג את מטרותיו ואת כוונותיו עקב ערעור או היעדר של אחד מהיסודות, הסיבות או התנאים שנזכרו קודם לכן, יש להימנע ממנו. במיוחד יש להימנע ממנו אם סביר להניח שקיומו ישיג תוצאות

בין יסודותיו ניתן למנות את המפקד, החיילים, האדמה, הנשק וכן אנשי המלחמה,¹⁰ הלוחמים נגד המוסלמים (המורדים),¹¹ המשחיתים בארץ (שודדי הדרכים) או התוקפים.¹²

בין סיבותיו ניתן למנות: תוקפנות כלפי הדת, הנפש, כבוד המשפחה, השבויים, האדמה או הרכוש.

בין תנאיו ניתן למנות את: האמונה וטוהר האמונה, טוהרת הנפשות, אחדות הדעים, אחדות השורות,¹³ הכשרת החיילים, הכוח והעוצמה, אספקה של מזון, שתייה, תרופות ולבוש לחיילים, וכן קיום נקודות על הגבול¹⁴ ומקומות מפלט בטוחים הרחוקים מבתים ומגדלים מאוכלסים, בתי ספר צפופים ובתי חולים מלאים. יש לדאוג לדרכי אספקה הן של ציוד הן של חיילים ולהתרחק ככל האפשר ממקומות שהותם של אזרחים בלתי-מעורבים. יש לספק לאזרחים הבלתי-מעורבים ביטחון ושמירה ככל הניתן בשלל תחומי החיים: הביטחון, הכלכלה, הבריאות והחינוך, וכן לאגור אספקה שתספיק

10 הערת המתרגם: בכתבי ההלכה המונח "אנשי המלחמה" (בערבית: *حُرْبِيٌّ* וגם *أَهْلُ الْحَرْبِ*) מתייחס אל מי שאינם מוסלמים ואינם מוגנים בהסכם חסות (בערבית: *عَهْد* או *أَمَان*) עם המוסלמים.

11 הערת המתרגם: בשונה מהמונח "אנשי המלחמה", שני המונחים הללו מתייחסים אל מוסלמים סוררים, ולא לכופרים.

12 הערת המתרגם: מי שבכוונתו לתקוף מוסלמי ולהסב לו נזק, בין אם בגופו, בכבודו או ברכושו. החובה המוסלמית היא להדפו (בערבית: *دَفْعُ الصَّالِحِ*). בהקשר זה, מן הראוי לצטט את פסק ההלכה של שיח' אל-אסלאם אבן תימיה, שזו לשונו: "הלחימה להדיפה [של האויב מן הטריטוריה המוסלמית] היא הסוג המובהק ביותר של הדיפת התוקף מהקדושה ומהדת, והיא בגדר חובה על פי דעת כולם. אויב תוקף אשר משחית את הדת והעולם הזה - אין דבר מחייב יותר, לאחר האמונה, מלהדפו. על כן, הוא בלתי-מותנה ויש לבצעו על פי היכולת [של המוסלמים]". למעשה, פסיקה זו מעגנת את הג'יהאד המגנתי (בערבית: *جِهَادُ الدَّفْعِ*) ומהווה בסיס לקביעה של חמאס, למשל שהג'יהאד לשחרור פלסטין הוא חובה אישית (בערבית: *فَرَضٌ عَيْنِي*).

13 הערת המתרגם: ראו בהקשר זה פסוק 4 בסורה 61 (שורות שורות).

14 הערת המתרגם: המילה *تَعَرُّ* (ר' *تَعَوُّ*) היא מושג מן המסורת המוסלמית המציין בהוראתו היסודית פְּרָצָה או פתח. הוראתו של המושג התרחבה לציון אזור סָפֵר, שטח מוסלמי הגובל בשטח האויב. למעשה, המדובר הוא בנקודות אסטרטגיות על הגבול עם האויב, אשר נשקפת סכנה שהאויב יתקוף מהן. בנקודות אלה, המוסלמים מקיימים רְבָאט *رِبَاط*, קרי: היאחזות או שהייה בגבול האויב לצורך הגנה על המוסלמים בשטחיהם מפני הכופרים, תוך הימצאות בכוננות מתמדת לג'יהאד נגד האויב.

15 הערת המתרגם: משמעותה המילולית של המילה *اللَّسْرِي* היא "המקום שאליו הוסע [הנביא מחמד] לעת לילה", לפי הנזכר בקוראן, בפסוק 1 בסורה 17 (המסע הלילי). משמש ככינוי רווח לירושלים בכלל ולמסגד אל-אקצא בפרט.

לכך ראייה מן הקוראן ומן הסֵפֶה:

כה אמר אללה העליון: **"ואולם עתה הקל אללה עליכם, ביודעו כי יש בכם רפיון: אם יהיו בכם מאה עומדים בעוז רוח, עליהם לגבור על מאתיים, ואם יהיו בכם אלף, עליהם לגבור על אלפיים, ברשות אללה. אללה עם העומדים בעוז רוח"** [סורת המלקוח: 66].

לשון הפסוק מחייבת את המאמינים לעמוד איתן בפגשם את אויבם כשמספרו עד כפליים ממספרם. אם כוונת הג'יהאד אינה מתקיימת, התיר אללה למאמינים לברוח מאויבם כדי לפנות אל מקום שיסייע בידם לגבור עליו ולהסב לו אבדות,¹⁸ שם הם יצטיידו בציד ובנשק, או לחלופין כדי לחבור אל עדת מאמינים כדי להגדיל את מספר החיילים, במטרה לממש את מטרות הג'יהאד ואת כוונותיו. אם המאמינים יברחו לשם מטרה זולת זו, הרי

שעומדות בסתירה לכוונותיו, דוגמת הגדלת הנזק¹⁶ עבור הדת, הנפש, כבוד המשפחה, הצאצאים או הרכוש, גזל אדמות וכן השמדת תנאי הקיום הבסיסיים.

זהו דבר שקל למנהיגי ארצנו להעריכו באמצעות בחינת מעשי התוקפנות של אנשי המלחמה [ישראל] בגדה וברצועה בעימותים קודמים, שהיו קלים בהרבה בהשוואה לאירועי שבעה באוקטובר. העימותים הללו חוללו מספרים גדולים של שהידים ופצועים, הרס בתים ומגדלים, עקירת הציבור למשך ימים וחודשים לבתי ספר, בתי חולים ואוהלים ארעיים, חישוף קירות, הידוק המצור, פיקוח על כניסת כספים, שליטה בכספי הסילוקין,¹⁷ הטלת מגבלות על תנועת פועלים ונוסעים ועל המעברים והפניית מטופלים לבתי החולים בגדה ולבתי חולים אחרים בארצות ערב שבהם מתאפשר הדבר.

כל זאת אירע, ולא התממשה ולו אחת מהמטרות שעליהן הכריזה ההתנגדות בשעתו, ובהן התגרות באויב, הכעסתו ומשיכתו למלחמה. אם בנסיבות קלות בהרבה מאירועי שבעה באוקטובר גרמו אנשי המלחמה לנזקים אדירים, הרי שכל בר דעת מבין שבמקרה של אירוע גדול מקודמיו, היקף הנזק יהיה גדול עשרת מונים, בין אם בנפש, ברכוש, בתנאי הקיום הבסיסיים, בהכבדה על האסירים ובגידול במספרם.

על מנת שהקוראים ישתכנעו מעמדתי ביחס להתניית הג'יהאד בהקפדה על כוונותיו, אביא

16 הערת המתרגם: מונח הלקוח מתחום *فَقُّهُ الْأُزَلَات* (הבנת האיזונים). זהו עיקרון המשמש בפסיקת ההלכה המוסלמית בת־זמננו. הבנת האיזונים משמעה יצירת איזון בין התועלות/האינטרסים (*مَصَالِح*) לבין הנזקים (*مَفَاسِد*) בעשיית דבר כלשהו בעת פסיקת ההלכה. לא למותר לציין בהקשר זה את הכלל ההלכתי הקובע כי "מניעת נזקים קודמת להבאת תועלות" (בערבית: *دَرْءُ الْمَفَاسِدِ مُقَدِّمٌ عَلَى جَلْبِ الْمَصَالِحِ*). כלל ההלכתי זה מובנו הוא שהשריעה מברכת דחיית נזקים, גם אם הדבר גורם להחמצת תועלת או רווח מסוים.

17 הערת המתרגם: כספי הסילוקין הם החזרי מס עבור עבודת פועלים ומכסים שישראל משלמת מדי חודש לרשות הפלסטינית בהתאם ל"פרוטוקול פריז" וכחלק מהסכמי אוסלו. על פי נתונים שפרסם משרד האוצר באוקטובר 2024, כספי הסילוקין הם 65% מסך ההכנסות הכלכליות של הרשות הפלסטינית. בנובמבר 2023, בעקבות מתקפת 7 באוקטובר, הוחלט בישראל לקצץ מכספי הסילוקין את הסכום המיועד לרצועת עזה.

18 הערת המתרגם: המונח *نَكَيَّة* פירושו הסבת אבדות וגרימת נזק לאויב במהלך ג'יהאד במטרה לפגוע בו ולהטיל מורא בליבו. לפי ההלכה המוסלמית, הסבת אבדות יכולה להתבצע באמצעות הריגת האויבים, פציעתם, פגיעה ברכושם ושעבודם.

לצד היתרון המספרי ניצב שיקול העוצמה. פער בעוצמה בין האויב לבין המוסלמים הוא המפתח להכרעה ולניצחון, קל וחומר כאשר לאויב שלנו יש גם יתרון מספרי וגם עוצמה!

אם כן, אם מותר לברוח כשכוונת הג'יהאד אינה מתקיימת, לבטח מותר להימנע מלחימה באויבים לכתחילה ולא להטיל בהם מורא ולעוררם נגד המאמינים. דין זה מקבל משנה תוקף אם המאמינים סבורים כי מטרת הג'יהאד שלהם לא יתגשמו, יוסבו להם אבדות, והפגיעה בתועלתם תגדל. במקרה זה אנו יכולים לנהוג כפי שנהג הנביא, עליו התפילה והשלום, בהימנעו מקיום ג'יהאד נגד אויבו במִּכָּה ובשנה וחצי הראשונות לאחר הגירתו לַאֲל־מִדְיָנָה. אין לכך הסבר אחר למעט העובדה שכוונת הג'יהאד לא התקיימה מפאת היעדר הגורמים למימוש מטרותיו. לכך יש להוסיף את הצורך הדוחק שהיה לנביא עליו התפילה והשלום, לטעת את הבנת הדת בליבות המאמינים, להדק את הקשר שלהם לריבון העולמים, לסלק את משקעי הַג'ֵאֵלִיָּה²³, לאחד את הלבבות סביב האהבה לאללה והתמיכה בדת, למנוע פירוד ולהטמיע התנהגות מְלֶאכֶתִּית עם הזולת, בדיבור ובמעשה.

שאסור הדבר, והם יהיו חשופים לחרון אפו של אללה ולייסורי הגיהינום.¹⁹ וכפי שאמר אללה העליון: **"הוי המאמינים, בפגשכם את הכופרים עולים למלחמה עליכם, אַל תִּסּוּגוּ אַחֲרָם"** [סורת המלקוח: 15], בריחתם היא בבחינת חטא חמור. לפי מסורת של אָבוּ הַרִירָה, יֶרְצָהּוּ אֵלֵּהָ, מפי הנביא, עליו התפילה והשלום, שאמר: **"הימנעו משבעת החטאים החמורים שדינם גיהינום"**.²⁰ שאלו: "הוי שליח אללה, ומהם?" השיב: **"שיתוף [אלילים אחרים] בעבודת אללה [...] ובריחה מן המערכה ביום קרב [...]"**.²¹

משמעות הפסוק היא שאם מספרם של אנשי המלחמה עולה על פי שניים ממספר המאמינים, המאמינים רשאים לברוח לגמרי, בין אם כדי לפנות לאחור [כדי לשוב להילחם], בין אם כדי לחבור אל עדת מאמינים, או פשוט כדי לשמור על שלומם. זאת משום שהיתרון המספרי של האויב מאפשר לו לגבור עליהם, ויש בו כדי להביא לכך שמטרות הג'יהאד לא יתגשמו. לכן, ההיתר לברוח הוא מוחלט, ואין הבריחה נחשבת לחטא. זאת לפי משמעות הפסוק **ולפי מסורת של אָבּוּ עֵבָאס [בן דודו של הנביא], ירצם אללה, שאמר: "אם אדם בורח משני אנשים, הרי שזו בריחה, אך אם הוא בורח משלושה, הרי שזו אינה בריחה"**.²²

19 הערת המתרגם: דברים אלה מבוססים על פסוק 16 בסורה 8 (המלקוח), שם נכתב **فَإِذَا لِيَسْأَأ:** "כל הנסוג אחור מפניהם ביום ההוא - זולת אם יפנה לאחור למען ישוב ויילחם, או למען יחבור אל עדת לוחמים - יינחית עליו זעם אללה ובגיהינום ידור. שם יהיה סופו המר". הפסוק אוסר אפוא נסיגה מן המערכה, להוציא במקרה של נסיגה כתחבולה כדי לחזור ולתקוף את האויב, ובמקרה של נסיגה כדי להצטרף לקבוצת לוחמים אחרת. הפסוק מצדיק טקטיקה של נסיגה זמנית מתוקף הנסיבות כתחבולה שמטרתה לחזור ולתקוף מחדש. כאן המקום להתייחס לטקטיקת לחימה שהייתה נהוגה בתקופה הקדם-אסלאמית והאסלאמית, הנקראת "התקפה ונסיגה לסירוגין" (בערבית: **كَرْ وَفَرَج**). טקטיקה זו, שנעשתה באמצעות סוסים אצילים, מבוססת על סדרת פשיטות ונסיגות. שיטת לחימה זו מאפשרת תכנון של הפעולות ההתקפיות הבאות הרחק מעין האויב ושטח.

20 הערת המתרגם: על פי המסורת, ישנן שבע עברות חמורות ביותר האסורות הן על פי הקוראן הן על פי הַסְנָה, ועונשן גיהינום: 1. פוליתאיזם; 2. עיסוק במעשה כשפים; 3. הריגת אדם שלא כדין; 4. נטילת ריבית; 5. גזל רכוש יתומים; 6. בריחה מן המערכה ביום קרב; 7. האשמת שווא של נשים מוסלמיות נשואות ותמימות בקיום יחסי מין אסורים.

21 צוטט ב: البخاري / صحيحه (2766) (10/4), مسلم / صحيحه (89) (64/1).

22 מסורת מהימנה, צוטטה ב: سعيد بن منصور / سننه - بداية التفسير (1001) (226/5).

23 הערת המתרגם: תקופת הבערות שקדמה להתגלות האסלאם.

אמר אֶל־רַאפְעִי, רחמי אללה עליו, ב"פירוש הגדול": "אמר האַמַּאם אֶ־שַׁאפְעִי: 'אם הישארות בשדה הקרב תביא למוות בלבד מבלי להסב אבדות בשורות הכופרים, חובה לברוח"²⁷.

אמר אֶ־שִׁירָאזִי, רחמי אללה עליו: "אם הכופרים עולים במספרם על פי שניים מהמוסלמים, רשאים המוסלמים לסגת, משום שאללה האדיר והנשגב חֵיב מאה לגבור באורך רוחם על מאתיים, ללמדנו שהמוסלמים אינם חייבים לגבור באורך רוחם על למעלה ממאתיים"²⁸.

אמר אֶל־ח'טִיב אֶ־שַׁרְבִינִי, רחמי אללה עליו: אם עולים הכופרים במספרם על פי שניים ויש לנו תקווה שננצח אם נישאר בשדה הקרב, מוטב לנו להישאר בשדה הקרב. אך אם נסבור שנמות מבלי להסב אבדות, שומה עלינו לברוח, לאור דבריו של אללה העליון: "ואל תשליכו עצמכם לאבדון במו ידיכם" [סורת הפרה: 195], ואם נסבור שנמות תוך הסבת אבדות בשורותיהם, מוטב לנו לברוח"²⁹.

אמר אָבּוּ גַ'זִי, רחמי אללה עליו: "אם ידעו המוסלמים כי סופם להיהרג, מוטב שייסוגו. ואם לצד זאת ידעו כי לא תהיה להם כל השפעה בהסבת אבדות לאויב, שומה עליהם לברוח. אמר אָבּוּ אַל־מַעְאֲלִי: 'אין על כך מחלוקת'"³⁰.

אחינו הנכבד: הבנה זו משתקפת בכתביהם של חכמי ההלכה:

אמר אָבּוּ עַאבְדִין, רחמי אללה עליו: "על המנהיג לשלוח כוח צבאי אל ארצות האויב פעם או פעמיים בשנה [...] זאת, אם סבור הוא שיועיל להם הדבר. אחרת - לחימתם אינה מותרת"²⁴.

אמר אֶל־עִזָּ בֶן עַבְד א־סַלָאם, רחמי אללה עליו: "נסיגת המוסלמים מפני הכופרים היא נזק, אך מותר הדבר אם הכופרים עולים במספרם על פי שניים מהמוסלמים וקיים דמיון ביכולות בין הצדדים. זאת כדי להקל עליהם לאור הקושי הכרוך בכך, וכדי למנוע את הנזק שעלול להיגרם מניצחון הכופרים מפאת יתרונם המספרי על פני המוסלמים"²⁵.

ועוד הוא אמר: "בריחה מן המערכה ביום קרב נזק גדול היא, אך היא בגדר חובה אם יודע המוסלמי שיהרג מבלי שיסב אבדות בשורות הכופרים. זאת משום שהעמדת הנפשות בסכנה מותרת רק למען העלאת כבוד הדת באמצעות הסבת אבדות בשורות המִשְׁתַּפֵּים [כינוי לעובדי האלילים]. אם לא יוסבו אבדות, יש לסגת, שכן הישארות בשדה הקרב תגרום לאובדן חיים, תסב קורת רוח לכופרים, ותשפיל את המוסלמים. במצב העניינים הזה, הישארות בשדה הקרב היא נזק מוחלט ואין בו כל תועלת"²⁶.

24 ابن عابدين / حاشية رد المحتار (337/3).

25 العز بن عبد السلام / قواعد الأحكام في مصالح الأنام (111/1).

26 ש.ם.

27 الرافعي / الشرح الكبير (405,404/11).

28 الشيرازي / المهذب (249,248/5).

29 الشربيني / مغني المحتاج (226/4).

30 ابن جزى / القوانين الفقهية (165/1).

להוסיף את המספרים המבהילים של החללים, קטועי האיברים והמוני האלמנות והיתומים העצובים. גם אם תסתיים המלחמה היום בערב, זהו אסון שייסוריו יוסיפו ללוותנו עשרות בשנים.

אחינו: קיוויתי שהג'יהאד שלנו יִכּוֹן ליצירת מציאות מְלֵאכִית בתפיסה ובהתנהגות. קיוויתי שהוא יהיה לטובת אחדות דעים, הידוק האחוה ומניעת הפירוד; לחיזוק קשרנו עם אללה וניתוק במות ההטפה מתפקידים מגזריים ומתפישות פוליטיות. קיוויתי שהוא ישמש לשמירה על איזון של ידע דתי-הלכתי השואב מכתבי ההתגלות לפי הבנתם של האִמָּאמים בדורות הקודמים [ראשי ארבע אסכולות ההלכה], ולניצול של כישורי האנשים להצלחת האינטרסים שלהם בשלל תחומי החיים, בחברה הכלואה מכל עבריה, ושכל תנאי קיומה הבסיסיים תלויים באויביה, למעט האוויר שהיא נושמת. קיוויתי שהג'יהאד ייעשה לשם הידוק שיתוף הפעולה בינינו ובין מדינות ערב והענקת הזדמנות להקמת ממשלה אבהית³³ חסרת כל שיוך מפלגתי, שהאנשים יתלכדו סביבה.

אמר אֶ-שַׁפְּאֵנִי, רחמי אללה עלינו: "ידוע שמי שמרהיב עוז להילחם כשהוא רואה שסופו להיהרג, להילקח בשבי או להינגף, כמוהו כמי שמשליך עצמו לאבדון במו ידיו".³¹

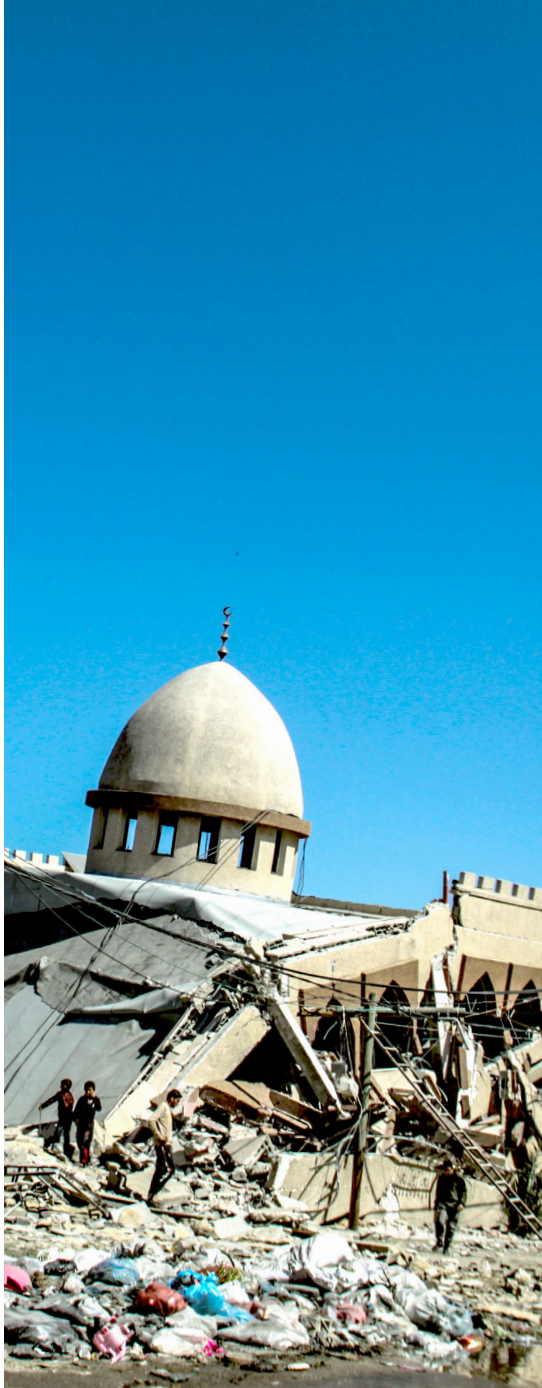
אחי, אתה שאמרת את הדברים הללו:³² אני רואה את המוטיבציה הגבוהה, את הפנים הקורנות, את הלחיים האדומות, את נימת הדברים אשר מעידה על שביעות רצון ונחת רוח, כמו מדובר בשמחת הניצחון של מי שהביא לעמו ביטחון ושלווה בכל היבטי חייהם, הביא לשחרור האסירים [הפלסטינים], סגר את דלתם [של בני עמון] בפני אויבם והסיר את העֶשֶׂק מעל [מסגד] אל-אקצא, אך האמת שונה בתכלית. חלק מבני עמך הפכו חולים בנפשם או בגופם, נכים בגופם, משובשים בדעתם ועצובים בליבם. אחרים הפכו פושעים בטבעם ועריצים במסחרם. יש מי שהחלו להתנפל על מזונם של מוכי האסון ולפשוט על בתי העקורים, יש שהפכו מכורים לסמים ולסמי מרפא, ויש אף כאלה שפיתחו סלידה מאנשים מוסלמים דתיים וחזרו בהם מהדת. לכך יש

31 الشوكاني / السيل الجرار (529/4).

32 הערת המתרגם: מתייחס כאמור לבכיר חמאס אסאמה חמדאן.

33 הערת המתרגם: שם התואר "אבהי" מתייחס לסגנון שלטון או מנהיגות המאופייין בדאגה, הגנה ואחריות כלפי הפרט או החברה, בדומה לתפקידו של האב במשפחה. בהקשר זה, הכוונה לממשלה הפועלת מתוך דאגה וצדק, במטרה לשמור על האינטרסים של העם, ללא שיקולים מפלגתיים או סקטוריאליים.

הרי זהו הנשק החזק ביותר שבו ניתן להחיש את הגאולה ולהסיר את המצוקה. אם בקשת הקרבה של האדם לאללה תתמש, והוא יחסר את הכוח הדרוש לשם הדיפת סכנות אויבו, די לנו באללה החזק והאדיר. הלוא הוא הטוב שבתומכים והחזק שבעוזרים, והוא זה שאמר במסורת הקדושה:³⁴ "מי שיפגע בבן חסותי,³⁵ אכריז עליו מלחמה".³⁶

לסיכום: לא ציפיתי ממדינאי להשמיץ בפומבי את כל מי שכואב את גודל האסון ולהאשימו בשיתוף פעולה עם האויב, בצביעות, בפחדנות ובחולשה, וכל זאת רק מפני שהם אומרים: "הלוואי שהיינו נשאים במצב שבו היינו לפני אסון המלחמה הזה". זהו כאבם של מרבית האנשים לאחר שבתיהם נהרסו, אהוביהם נהרגו, ופקדו אותם אסונות³⁷ מאסונות שונים. אינני סבור שיש משהו מאנשי הרפואה, ההנדסה והמשפט, המכובדים, הזקנים והזקנות, האלמנות והיתומים, שלא אמר זאת או ייחל לכך בליבו.

אני מתפלל לאללה העליון ששייב אותנו אל דרך הישר ויחיש את הגאולה, אמן.

פאת

דיקן הפקולטה לשריעה ולחוק
באוניברסיטה האסלאמית בעזה לשעבר,
פרופ' סלטאן א-דאיה

³⁴ הערת המתרגם: המונח حَدِيثٌ قُدْسِيٌّ מתייחס למסורת מפי הנביא מחמד שבה הוא מוסר במילותיו את דברי אללה שנתגלו לו שלא במסגרת הקוראן.

³⁵ הערת המתרגם: הכוונה בבני חסות (בערבית: وَلِيٌّ ر' أَوْلِيَاء) היא למאמינים יראי השמיים. בהקשר זה ראו פסוק 257 בסורה 2 (הפרה).

³⁶ צוטט ב: البخاري / صحيحه (6021) (158/20).

³⁷ הערת המתרגם: פירוש המילה اِنْتِلَاء הוא "מבחן". מונח זה משמש לתיאור ניסיון שאללה מעמיד בו את מאמיניו במטרה לבדוק את אורך רוחם ואת מידת אמונתם. מבחנים אלה מלווים על פי רוב בייסורים ובסבל רב.

בשם אללה הרחמן והרחום

להשיג עבורם כל דבר מועיל ונאה, ושמירה מניעתית⁴¹ בכך שירחיק מהם כל דבר מזיק ומגונה. אין לשבח את המנהיג אלא אם מעשיו תואמים את דינו של המחוקק החכם מכול [אללה] ואת כוונתו בחקיקה. הוא יכול להינצל מחרון אפו של אללה, ולהימלט מקללת הנביא עליו התפילה והשלום, רק בדרך זו.⁴² חיי אללה, לא ניתנו לנו דיני הדת אלא כדי לשמור על טובת האדם ביושר

4 בג'מאדא אל-אול 1446 למניין המוסלמים
6 בנובמבר 2024 למניין הנוצרים

מנהיגים, עצרו את הסחף הזה! (2)

השבח לאללה, התפילה והשלום על שליח אללה.

בהצהרה אחרת אמר [חמדאן]: "שאף לא אחד יחשוב שהעם שנהרג או שהנשים והילדים שנהרגים זו הקרבה. את ההקרבה יש לראות בראש ובראשונה בשורות הלוחמים ולוחמי הג'יהאד וכן בשורות ההנהגה!!!"³⁸

זוהי הבנה שרחוקה מן האמת; שכן פסיקת האמאמים בדורות הקודמים חושפת מציאות ולפיה המפקד והחיילים, על אף מעמדם הרם באסלאם, הופקדו להגן על תועלות אומתם, כשהחשובות שבהן הן: הדת תחילה, הנפשות, הצאצאים, כבוד המשפחה, הרכוש והחפצים.³⁹ זאת, היות שהתועלת של כלל הציבור גדולה ורחבה יותר. לא הותר למפקד לפעול על פי שיקול דעתו כלל ועיקר,⁴⁰ ואף לא להשתמש בחייליו אלא לטובת הצלחת תועלות אומתו ובשימת לב לאמצעים לשמירתן: שמירה מקיימת בכך שיפעל

38 הערת המתרגם: דברים אלה, שאותם אמר אסאמה חמדאן בהסכת (פודקאסט) שבו השתף, עוררו ברשת מהומה רבתי וגררו תגובות נזעמות ואף קללות. רבים ראו באמירה זו זילות לחייהם של תושבי רצועת עזה בעיני מנהיגי חמאס, עד כדי כך שמותם אף אינו נחשב מבחינתם להקרבה.

39 הערת המתרגם: מונח הלכתי המתייחס לחמשת הדברים ההכרחיים (בערבית: *الضوابط الخمسة*) המעוגנים בראיות הן בקוראן הן בסֶּנֶה. בבסיס המונח עומדת התפיסה שהשריעה נועדה לשמור על טובת הברואים. סדרם, מהכבד אל הקל יותר, הוא: הדת, הנפש (החיים), השכל, כבוד המשפחה והרכוש.

40 הערת המתרגם: המונח *إحتياط* הוא מונח אסלאמי הלכתי שפירושו הפקת דינים מתוך ראיות שרעיות שנעשית על ידי פוסק הלכה.

41 הערת המתרגם: המונח שמירה מקיימת (בערבית: *أَلْحَفْظُ مِنْ جَانِبِ الْوُجُودِ*) במשפט המוסלמי מתייחס לפעולה אקטיבית להגנת חמשת הדברים ההכרחיים. שמירה מניעתית (בערבית: *أَلْحَفْظُ مِنْ جَانِبِ الْعَدَمِ*) לעומת זאת מתייחסת לצעדים למניעת פגיעה או נזק לדברים ההכרחיים.

42 מפי עאא'שה, ירצֶה אללה, שאמרה: "שמעתי את שליח אללה, עליו התפילה והשלום, בביתי לאמור: 'הוי אללה, מי שאמון על עניין מענייני אומתי ומקשה עליה, הִקְשָה אתה עליו; ומי שאמון על עניין מענייני אומתי ונוהג עימה בְּרִבּוּת, נהג בו בְּרִבּוּת אף אתה'". צוטט ב: *مسلم / صحيحه (1828) (7/6)*.

הכלל ההלכתי אומר: "כל דבר שאללה מצווה עליו או אוסר אותו - הציות לו בהתאם ליכולת".⁴⁸

כלל אחר אומר: "כל מעשה שלא השיג את כוונתו, הריהו בטל".⁴⁹

כלל נוסף אומר: "שיקול הדעת של המנהיג בנוגע לצאן מרעיתו [העם] מותנה בתועלת הציבור".⁵⁰

אמר אֶ-שֶׁאֲטָבִי, רחמי אללה עליו: "כל המחפש בציווי השריעה דבר להוציא את מה שלשמו ניתן הציווי, סותר את השריעה, וכל מי שסותר אותה - מעשהו בסתירה בטל הוא. כל המחפש בציווי דבר להוציא את מה שלשמו ניתן הציווי, מעשהו בטל".⁵¹

מאת

דיקן הפקולטה לשריעה ולחוק
באוניברסיטה האסלאמית בעזה לשעבר,
פרופ' סלטאן א-דאיה

ובצדק ועל טובתו של כל בעל כבד רטוב.⁴³ לראיה, אללה ייסר באש הגיהנום אישה שהקלה ראש בשמירת חתולה, ומחל לזונה שהצילה כלב.⁴⁴

חיי אללה: אללה העליון ושליחו, עליו התפילה והשלום, לא התירו לחייב אדם לעשות דבר מעבר ליכולתו, ואסרו עליו כל דבר מכביד ומעיק. כדי להקל, אמר אללה העליון: **"אללה לא יטיל על נפש לשאת יותר מכפי יכולתה"** [סורת הפרה: 286]. כה אמר אללה ישתבח: **"אין אללה רוצה להעיק עליכם"** [סורת השולחן הערוך: 6]. ואמר אללה ישתבח: **"היו יראים את אללה ככל יכולתכם"** [סורת הנופלים בפח: 16].

אמר שליח אללה, עליו התפילה והשלום: **"הטילו על עצמכם מעשים כפי יכולתכם"**,⁴⁵ וכן **"[...]** אם מצווה אני אתכם פְּדַבְר, עשו ממנו כפי יכולתכם",⁴⁶ וכן **"יאבדו המגזימים [בעבודת אללה]"**,⁴⁷ וחזר על כך שלוש פעמים.

43 הערת המתרגם: הצירוף "כל בעל כבד רטוב" (בערבית: *كُلُّ ذَاتٍ كَبِيْرٍ رَطْبٌ*) פירושו כל יצור חי, ובכלל זה חיות. מקורו במסורת שזו לשונה: "איש אחד הלך בדרך ותקף אותו צמא. מצא האיש באר, ירד אליה ושתה. לפתע הבחין האיש בכלב מלחית האוכל אדמה רטובה מפאת צמא. אמר האיש: "הכלב הזה צמא כפי שהייתי אני". ירד האיש אל הבאר, מילא את נעלו מים, החזיקה בפיו עד אשר הגיע למעלה והשקה את הכלב. גמל לו אללה ומחל לו. שאלו [בני לווייתו של הנביא]: 'שליח אללה, היש לנו שכר בבהמות?' השיב: 'כל בעל כבד רטוב יש שכר'".

44 מפי אֶבְן עֶמֶר, ירצם אללה, מפי הנביא, עליו התפילה והשלום, שאמר: **"אישה נכנסה לגיהנום בגלל חתולה שהייתה לה, או חתול, שאותה קשרה, לא האכילה אותה ולא שחררה אותה לאכול מרמש האדמה עד אשר מתה מרזון"**. צוטט ב: البخاري / صحيحه (3318) (130/4), مسلم / صحيحه (2619) (97/8), ובגרסה [אחרת]: **"ולא שחררה אותה ללקט בפיה מרמש האדמה עד אשר מתה מרזון"**. צוטט ב: مسلم / صحيحه (2619) (35/8). ומפי אֶבּוּ הַרִיֶּרֶה, ירצהו אללה, מפי הנביא, עליו התפילה והשלום: **"אישה זונה ראתה כלב ההולך מסביב לבאר ביום חם כשלוונו בחוץ מפאת צמא. חלצה האישה את ערדלה [כדי למלאו מים] עבורו, ונמחל לה [על היותה זונה]"**. צוטט ב: مسلم / صحيحه (2245) (1761/4).

45 מסורת מהימנה, צוטטה ב: أبو داود / سننه (1368) (48/2), מקורה באֶל־בַּח'אֶרִי, מסורת מפי אֶבּוּ הַרִיֶּרֶה, ירצהו אללה, בקירוב [תוך שינויי נוסח].

46 צוטט ב: البخاري / صحيحه (7288) (94/9), مسلم / صحيحه (1337) (975/2).

47 צוטט ב: مسلم / صحيحه (2670) (2055/4).

48 ابن تيمية / مجموع الفتاوى (39/31).

49 العز بن عبد السلام / قواعد الأحكام (293/2).

50 ابن نجيم / الأشباه والنظائر (ע' 140), السيوطي / الأشباه والنظائر (ע' 121), الزركشي / المنثور في القواعد الفقهية (309/1).

51 الشاطبي / الموافقات (28-27/3).

בשם אללה הרחמן והרחום

זאת, די במסורת של חֲדִ' פֶּה, ירצהו אללה, שאמר: "אמר שליח אללה, עליו התפילה והשלום: 'לא ראוי לו למאמין להשפיל את עצמו'. שאלו [את הנביא]: 'כיצד ישפיל את עצמו?' השיב: 'יעמיד את עצמו בפני צרות שאינו יכול לשאת'".⁵³

4 בג'מאדא אל-איןל 1446 למניין המוסלמים
6 בנובמבר 2024 למניין הנוצרים

מנהיגים, עצרו את הסחף הזה! (3)

השבח לאללה, התפילה והשלום על שליח אללה.

אחר אמר: "האבדות שלנו טקטיות, והאבדות של אויבנו אסטרטגיות!"⁵²

משמעות דבריו, לפי הבנתי, היא שהאבדות שלנו בעזה ובגדה הן אמצעי מאמצעי ההתנגדות שלנו שיובילו אותנו אל הניצחון, ושבהשוואה לאבדות של אויבנו הן פעוטות. בייחוד מפני שניתן לפצות עליהן, כל עוד הנשים יולדות ואנשי החסד והטוב בונים את המבנים שנהרסו ומפצים על הרכוש שהושמד!

לאנשי עזה והגדה מגיע שכר אדיר אצל אללה בעולם הבא על אורך רוחם ועל הג'יהאד שלהם.

אני אומר: איני סבור כי תפיסתו של הדובר המצוטט נשענת על תקדים כלשהו. כדי להדוף

52 את הדברים אמר ח'אלד משעל (לשעבר יו"ר תנועת חמאס וכיום ראש מרחב החוף של התנועה) בנאום שנשא ב-7 באוקטובר 2024 בפני "פורום קואלה לומפור להגות ולתרבות", בסימן "פלסטין - מנוף ההתעוררות התרבותית".

53 מסורת מהימנה, צוטטה ב: الترمذي / سننه (2254) (523/4).

אומר ביושר: אנשי הרצועה ספגו השפלות מגוונות דוגמת גירוש חוזר ונשנה המלווה בבהלה, בבכי של נשים, בצעקות של ילדים קטנים ובשאלות באשר ליעדם ועד כמה הוא בטוח. כמו כן, הרעבה שהביאה גברים ונשים לסכן את חייהם שעה שהם רודפים אחר משאיות הסיוע; מעטים הם אלה שהצליחו לשים את ידם על שק קמח. היה מי שחזר כשהוא נתמר, אך הרוב חזרו בידיים ריקות, עד כדי כך שהאנשים נאלצו לאכול מספוא של בהמות, עלים וסוגים שונים של צמחים. השפלה נוספת שספגו אנשי עזה היא חשיפת ער-וותם של גברים ונשים תחת איומי נשק בבתים ובדרכים. וחמור מכך: אונס של בתולות ונשואות, כאשר חלקן אף נכנסו להיריון מאנשי המלחמה פראי האדם. וחמור אף מכך: היו אסירים שנכפו עליהם מעשי סדום לאחר שספגו עינויים שונים. בנוסף, משתפי פעולה נשלחו להשתלט על רכוש של עקורים ולגנוב מבתים וממוסדות, ולכך הצטרפו גם אנשים בזויים מקרב הציבור. רבים מהתושבים עקרו לבתי חולים, לבתי ספר, למגרשי ספורט, לאוניברסיטאות ולדרכים. תאר לעצמך את מצבם בזמן השינה, האוכל או הנוחיות, שעה שביניהם יש זקנים, זקנות נערות וילדים קטנים. ישנה גם ההשפלה שסופגים העקורים באוהלים שעל פי רוב אינם מגינים מפני החום בקיץ או מפני הקור והגשם בחורף. לכך יש להוסיף את המחסור במים, את הצפיפות בשירותים ואת המחלות בנפש ובגוף. סוג נוסף של השפלה הוא כאבם של הפצועים אשר זועקים לעזרה אל מול המשפחה, הקרובים והשכנים; אולי הם יחוו לעזרתם וייהרגו, או שיתירו אותם למות, והחרטה והכאב על כך ילוו אותם שנים וימים. השפלה נוספת היא חילול קדושת השהידים הפזורים בדרכים ותחת ההריסות; אף לא אחד יכול לקברם בזמן ההפצצות הכבדות, כך שגופותיהם הופכות למזון עבור החתולים והכלבים. במקרה הטוב הן מושלכות לבור ומכוסות בעפר, ולעיתים מגיעים לאחר מכן הדחפורים של אנשי המלחמה והן מתערבבות בערמות העפר.

אותם - עצימות הפצצותיהם פחתה, והם החלו להשתמש מולנו רק בפצצות קול וברעש מטוסים. ההפגנות הללו הביכו את המדינות אשר מסייעות לאנשי המלחמה בנשק, והן חדלו מכך, וכעת שיירות המטוסים העמוסים בתחמושת ובנשק הרסני כבר אינן נוחתות בשדות התעופה של אנשי המלחמה, ומה רבה שמחתם של אנשינו בעזה ובגדה!!!

האמת היא שמה שנחשב הישג בעיני המנהיגים מכל האמור לעיל ועוד, לא השפיע על אנשי המלחמה ולא עצר בעדם מלהשמיד באכזריות נפשות ורכוש. הדבר לא עניין אותם, והם אף התייחסו לכך בביטול, קרעו לגזרים החלטות בפני מקבליהן, ולעיתים אף הוסיפו לכך איומים.

טאת

דיקן הפקולטה לשריעה ולחוק
באוניברסיטה האסלאמית בעזה לשעבר,
פרופ' סלטאן א-דאיה

ולצד העובדה שאבדות אויבנו עצומות הן, והן יוסיפו ללוותו עד אשר יביאו עליו כליה וימחו את ישותו, האינכם רואים כיצד נחשף בבושת פנים אל מול ממשלות העולם ההגונות ועמיהן, אשר יש לאל ידם לשנות ולהשפיע בצורה ממשית על ממשלותיהם כדי שאלה ינהגו ביד קשה באנשי המלחמה!!!

הוגשו נגדם תלונות בבתי הדין הבין-לאומיים, ובתודעתם של ראשי מוסדות זכויות האדם והמשפט התחדדה ההבנה שמה שאנשי המלחמה המיטו על רצועת עזה זהו פשע של רצח עם. היענותם הביאה לצעדי ענישה שהרתיעו את אנשי המלחמה מלבצע רבות מזוועותיהם, הקלו את סבלם של אנשינו והפיגו את כעסם!!!⁵⁴

ויש דבר גדול עוד יותר, והוא הפגנות הסטודנטים באוניברסיטאות הבין-לאומיות שאף הן תרמו להקלת הסבל ולצמצום מקרי המוות והפציעות וכן הרס הבתים והמוסדות ברצועת עזה ובגדה. לצד זאת, הן הפחידו את אנשי המלחמה וריסנו

בשם אללה הרחמן והרחום

הנער אמר למי שהתכוון לביצוע הפשע: "אמור: 'בשם אללה ריבון הנער', תירה בי חץ ואיהרג". כך עשה, והנער נהרג. או אז, קיבלו אנשי העם את דתו של אללה בהמוניהם וקראו בקול גדול: "אנו מאמינים בריבון הנער". אז השמידם העריץ בהיותם מאמינים שהתמסרו לאללה.

ולפני שאגיב, אומר: אירוע זה נכלל בהלכת האומות שקדמו לנו,⁵⁶ וחכמי הדת בשריעה שלנו⁵⁷ חלוקים: האם ניתן להשתמש בשריעה של קודמינו כשריעה עבורנו בבחינת מקור חקיקתי לפסיקת דינים בעניין מסוים או לא? קיימות שתי אסכולות: **הרווחת יותר** היא שזו אינה דרכנו אלא אם כן קמה לכך ראייה מן הקוראן או מהסנה המאשרת אותה כמקור בעל תוקף בשריעה שלנו. **השנייה** היא שמדובר במקור תקף במקורות השריעה שלנו כל עוד אין דבר המבטל את תוקפו ההלכתי.⁵⁸

גם אם נניח שמדובר במקור בעל תוקף בשריעה שלנו לדעת הכול, לא ניתן להקיש מסיפור בעלי התעלה על אסון המלחמה הזה, שכן לג'יהאד באסלאם יש כללים וכוונות המופיעים בראיות השמיעה [הקוראן והחדית'] ובכללי המשפט

4 בְּנִ'מֵאֲדָא אֶל-אֱוֹל 1446 לַמְנִיין הַמוֹסְלַמִּים
6 בנובמבר 2024 לַמְנִיין הַנוֹצְרִים

מנהיגים, עצרו את הסחף הזה! (4)

השבח לאללה, התפילה והשלום על שליח אללה.

אחר אמר: "אנו מוכנים להיות כמו בעלי התעלה!!!"⁵⁵

ההיתלות בבעלי התעלה בעניין זה אינה נכונה, שכן נער התעלה, רחמי אללה עליו, השתייך לעם של כופרים, וכדי להדריכו לדרך הישר שלח לו אללה נזיר שהצביע לו על קיומו של אללה והדריך אותו אל האסלאם, וכך האמין הנער והתמסר לאללה. המלך של תקופתו גילה על כך ופעל נגדו באמצעים קטלניים, לעיני כל העם, אך הנער לא נהרג. הדבר ריתק את ההמון, וגברה בקרבם הפליאה והסקרנות: מהו הדבר אשר מונע ממנו למות חרף האמצעים שחוקי הטבע מלמדים שהם קטלניים בוודאות? הנער הפיקח ניצל את ההזדמנות הזו כדי לעזור לדתו של אללה ולהציל נפשות מהגיהנום. הוא דחף את המלך לפעול בדרך שבה הנער ימות ויושג רצונו של המלך, אך לעיני ולאוזני כל העם, והמלך ציית לו.

55 הערת המתרגם: דברים שאמר יחיא א-סינואר בריאיון לערוץ אל-מיאדין ב-21 במאי 2018. כאשר נשאל על הלחצים המופעלים על התנועה בקשר ל"עסקת המאה", השיב א-סינואר: "אף גורם שהוא לא הפעיל לחץ על תנועת חמאס להסכים לאיזשהו הסדר או עסקה [...] אנו בתנועת חמאס, יחד עם ציבור עמנו מאחורינו, מוכנים להיות כמו בעלי התעלה. סיפור בעלי התעלה מוכר לציבור אומנתו ועמנו. אנו מוכנים למות כולנו, עד אחרון הילדים שבנו, ובלבד שלא יועברו עסקאות כאלה מעל הראש שלנו. לא ניכנע לשום לחץ, יהא אשר יהא. ואמרנו ואנו חוזרים ואומרים שאנחנו מוכנים להיהרג כולנו עד אחד, להישרף כשם שנשרפו בעלי התעלה, לטובת רעיוננו, מולדתנו ועקרונותינו".

56 הערת המתרגם: המונח **سُرْعُ مِّنْ قَبْلِنَا** פירושו הדינים השרעיים שהתקבלו בשריעות של הנביאים והשליחים שקדמו לנביא מחמד, דוגמת אברהם, משה וישוע.

57 בדעה זו החזיקו [האמאם] א-שאפעי [ראש האסכולה השאפעיית] בדעתו החזקה יותר [בפסיקותיו של א-שאפעי ניתן למצוא דעות שונות לגבי סוגיות דומות, למשל לפני ואחרי שעבר מעיראק למצרים, ולכן יש כזו המכונה "חזקה יותר"] ו[האמאם] א-חמד [ראש האסכולה החנבלית] בגרסה, והסכימו עם כך א-ע'זאלי, א-א'מדי, א-נ'וי וא-א'סנווי.

58 בדעה זו החזיקו [האמאם] אבו חניפה [ראש האסכולה החנפית], [האמאם] מאלב [ראש האסכולה המאלכית], [האמאם] א-שאפעי בדעתו השנייה [בניגוד לדעתו "החזקה יותר"] ו[האמאם] א-חמד [אבן חנבל] בגרסה.

המוסלמי, וחכמי ההלכה הציגו אותם מפורשות. אסון המלחמה הזה אירע לאנשים מאמינים, וחלק מהשלכותיו מנוגדות לכוונות מקרה התעלה: חלק מהאנשים חזרו בהם מהדת, וחלק גדול יותר פיתחו סלידה וגברה שנאתם כלפי אנשים מוסלמים דתיים שגרמו לאסון הזה. שלא לדבר על נזקים נוספים, שבין החמורים שבהם ניתן למנות: מוות של נפשות, פגיעות גופניות, מחלות בנפש ובגוף, הרס יסודות החיים הנוחים ברצועה וכן לקיחה בשבי של רבים מתושבי רצועת עזה והגדה שסבלו מעינויים אכזריים.

אמר אֶבְן תִּימְנִיָּה, רחמי אללה עליו: "אין דעה מגונה יותר מדעה שבעטיה נשפך דמם של אלפים רבים של מוסלמים ומבלי שהושגה בעד הריגתם כל תועלת עבור המוסלמים - לא בדתם ולא בחייהם בעולם הזה. אלא להפך: יש פחות טוב ויותר רע ממה שהיה לפני כן".⁵⁹

פאת

דיקן הפקולטה לשריעה ולחוק
באוניברסיטה האסלאמית בעזה לשעבר,
פרופ' סלמאן א־דאיה

בשם אללה הרחמן והרחום

והעקורים. זאת משום שנהג הוא בקרב אנשי המלחמה שלא להסס להפציץ אף מקום שבו הם [חמאס] מתבצרים או מסתתרים, מבלי לתת את הדעת על היקף האסון שנגרם כתוצאה מהפצצתם.

בין המכשולים הפוגעים בטובת הרצועה עומדת התעלמות ההנהגה מכך שהם נתונים במצור מוחלט, ומכך שאף לא אחת ממדינות הטבעת⁶¹ יוצאת לעזרתם. בשל כך העימות שלהם מול אויבם תמיד מסתיים בהפסד.

לו רק השכילו לנהוג כפי שנהג הנביא, עליו התפילה והשלום, בְּקֶרֶב המחנות⁶², אז היה נתון במצור כמונו. הוא אסר על בני לווייתו להטיל

4 בְּנֵי מַאֲדָא אֶל-אֵוֶל 1446 למניין המוסלמים
6 בנובמבר 2024 למניין הנוצרים

מנהיגים, עצרו את הסחף הזה! (5)

השבח לאללה, התפילה והשלום על שליח אללה.

אמר אחד מהם: "מרבית תושבי רצועת עזה עקורים, והאחריות לשמור עליהם מוטלת על הכיבוש ועל האומות המאוחדות!!!"⁶⁰

זוהי הבעת התנערות מהאחריות לשמור עליהם, דבר אשר יש בו כדי להצדיק עבורם ביצוע ג'יהאד כנגד אויבם מבלי לתת את הדעת על היקף האבדות, גדול ככל שיהא, בנפש, בכבוד המשפחה, בחירויות או ברכוש, היות שאין זה במסגרת תחומי אחריותם.

האמת היא שניהול הרצועה הוא תחת שלטונם [של חמאס] ובמסגרת תחומי אחריותם, והם מחויבים מבחינת השריעה לנהוג בשיקול דעת הגון ולבקש לשמור על טובת רצועתם בשלל תחומי החיים. עליהם להקפיד על האמצעים הנכונים להצלחת העניין ולהסיר את המכשולים. המכשול המרכזי הוא שיטת הג'יהאד שלהם, אשר במסגרתה הם משתמשים בתושבי הרצועה כדי להגן על עצמם מפני אויבם, בין אם במנהרות שנחפרו מתחת לבתים ולמקומות חיוניים, ובין אם בכניסה והיטמעות בבתיים מאוכלסים או במרכזי המחסה

60 הערת המתרגם: משפט זה מבוסס על דברים שאמר בכיר חמאס מוסא אבו מרזוק בריאיון שנתן לערוץ הטלוויזיה הרוסי RT בסוף חודש אוקטובר 2023. לדבריו, "בנינו את המנהרות מאחר שאין בידינו אמצעים להגן על עצמנו מפני ההרג והתקיפות. המנהרות הללו הן כדי שנגן על עצמנו מהמטוסים. אנחנו נלחמים מתוך המנהרות. באשר לרצועת עזה - אתה יודע והכול יודעים ש-70% ממנה הם פליטים, וזוהי אחריותו של האו"ם לשמור על הפליטים. לפי אמנות ז'נבה, על הכיבוש מוטלת האחריות לספק להם את השירותים שהם זקוקים להם כל עוד הם תחת כיבוש".

61 הערת המתרגם: כינוי למדינות המקיפות את ישראל, קרי: לבנון, סוריה, ירדן ומצרים.

62 הערת המתרגם: קרב המחנות, המכונה גם קרב השוחה (בערבית: عَزْوَةُ الْأَحْزَابِ או عَزْوَةُ الْخَنَاقِ), הוא כינוי למצור הכושל של שבט קְרִיִשׁ המכאי ושל שבטים נוספים על העיר אל-מדינה בשנה החמישית לספירה המוסלמית/627 לספירה. במהלכו, חוזקו עמדות ההגנה של המוסלמים בפיקודו של הנביא מחמד באמצעות שוחה שנחפרה בין שכונות העיר, ומכאן שמו.

באנשי המחנות מורא שבעקבותיו היו מתלהטים, יוצאים למתקפה [נגד המוסלמים], ושבים לאחר שהסבו אבדות לנביא, עליו התפילה והשלום, ולבני לווייתו.⁶³

היו חכמי הלכה שאמרו: "הנלחם ללא תמיכה, המתעמת בלא הוכחה, והנאבק ללא כוח, מגדיל את הסכנה".

אחר אמר: "נפילה לתהום אינה סימן של כוח; מי שאינו שוקל את התוצאות בשום שכל, לא תיפול חרב תחבולתו אלא על צווארו".⁶⁴

נוסף אמר: "חֶשֶׁב בטרם תגמור אומר והתעמק בטרם תתקוף, שכן מי שאינו בוחן את התוצאות עלול לעמוד בפני אסונות".⁶⁵ אנו מתפללים לאללה העליון לחסד ולבריאות.

פאת

דיקן הפקולטה לשריעה ולחוק
באוניברסיטה האסלאמית בעזה לשעבר,
פרופ' סלפאן א־דאיה

63 מפי חֲדִ'יפָה בֶן אֶל-יִמָּאן, ירצם אללה, שאמר: ראיתי אותנו [את בני-לווייתו של הנביא] עם שליח אללה, עליו התפילה והשלום, בליל [קרוב] המחנות, כשרוח חזקה וקרה אחזה בנו. אמר שליח אללה, עליו התפילה והשלום: "האין בכם מי שיביא לנו מידע על מצב השבט [היריב], ואללה יעמידו לצידי ביום הדין?" שתקנו ואף לא אחד מאיתנו השיב לו. אמר [הנביא]: "האין בכם מי שיביא לנו מידע על מצב השבט [היריב], ואללה יעמידו לצידי ביום הדין?" שתקנו ואף לא אחד מאיתנו השיב לו. אמר: "האין בכם מי שיביא לנו מידע על מצב השבט [היריב], ואללה יעמידו לצידי ביום הדין?" שתקנו ואף לא אחד מאיתנו השיב לו. אמר: "חֲדִ'יפָה, קום והבא לנו מידע על מצב השבט [היריב]". לא היה לי מנוס משקרא בשמי ואמר שאקום. אמר: "לך והבא לי מידע על מצב השבט [היריב], אך אל תטיל בהם מורא ותעוררם נגדי". כאשר הלכתי מעמון, התחלתי לצעוד משל הייתי בבית מרחץ [כלומר, האל הקל עליו את הקור והוא חש כמו במים חמים] עד אשר הגעתי אליהם [אל השבט היריב]. ראיתי את אָבוּ סַפְיָאן [משבט קְרִיֶשׁ היריב] מחמם את גבו באש. הכנסתי חץ לקשת והתכוונתי לירות, אלא שאז נזכרתי בדבריו של שליח אללה, עליו התפילה והשלום: "אך אל תטיל בהם מורא ותעוררם נגדי". לו יריתי, הייתי פוגע בו. עשיתי את דרכי חזרה כשאני הולך כמו בתוך בית מרחץ, וכאשר הגעתי, מסרתי לו מידע על מצב השבט והשלמתי [את המשימה], תקף אותי הקור. שליח אללה, עליו התפילה והשלום, הליבש אותי בגלימה שבה התפלל וישנתי עד אשר התעוררתי. כשהתעוררתי אמר לי [הנביא]: "מרבֵּה לישון, קום!" צוטט ב: *مسلم / صحيحه (1788) (177/5)*.

64 הערת המתרגם: במקור מופיעה המילה *مَقَاتِل* (ביחיד: *مَقَاتِل*), שאותה מגדירים המילונים הקלאסיים כ"אזור בגוף של אדם (או חיה) שפגיעה בו גורמת למוות".

65 *الوطواط / غرر الخصائص الواضحة (עמ' 436-442)*.

בשם אללה הרחמן והרחום

מענינו המחשבה שְׁהָ ימעד בעיראק לבל ישאלו אללה עליה. אמר ירצהו אללה: "אם ימות שְׁהָ תועה על גדת נהר פרת, חוששני שאללה העליון ישאל אותי על אודותיו ביום הדין".⁶⁷

מנהיגים: הִיו יראים את אללה וזכרו את דבריו של אללה העליון: "**העמידום בסך למען ייתנו את הדין**" [סורת הערוכים: 24], "**האינם סבורים כי יעוררום לחיים ביום הרה גורל, יום אשר בו יקומו האנשים אל ריבון העולמים**" [סורת המחסרים במשקל: 4-6].

וזכרו כי הפיקדון הקדוש ביותר לאחר הדת הוא הנפש, וכי חדלון העולם הזה פחות בערכו בעיני אללה מהריגת נפש אחת שלא כדין,⁶⁸ בין אם במישרין, בעקיפין או בהזנחה ורשלנות.

הואילו נא לנהוג בצניעות ולהעמיד בראש את טובת הציבור הנוטה למות, שהמוות אורב לו מכל עבר: מן האוויר, היבשה והים; מחוץ לרצועה - בידי אנשי המלחמה, ובתוכה - בידי הסוחרים והחלפנים העריצים, שודדי שיירות הסיוע, מפיצי הסמים, נושאי הנשק בקטטות ותגרות, הגונבים מבתים ומוסדות והגונבים מאגודות הסיוע. הואילו נא להגיע להסכמות ולהציג ממשלה שתורכב מבעלי אנושיות, מצוינות, מידות טובות ואבהות,⁶⁹ 'המצטיינים בראייה כוללת וזוכים להכרה בין-לאומית. ממשלה שמאחוריה יעמדו כל הפלסטינים, שיפסיקו להפריע לפעילותה, ושהיעוץ לה יתבצע בדרכים מתורבתות. זאת כדי שיתאפשר לה להחיש את

4 בְּג'מַאדָא אַל־אֻל 1446 למניין המוסלמים
6 בנובמבר 2024 למניין הנוצרים

מנהיגים, עצרו את הסחף הזה! (6)

השבח לאללה, התפילה והשלום על שליח אללה.

אחר הצהיר בשוויון נפש: "ההון העיקרי שלנו הוא העם הפלסטיני והוא בבחינת מנוף לחץ בידינו, גם אם הכובש יהרוג עשרים אלף או מאה אלף נוספים!!!"⁶⁶

האין משפט זה פירושו שהאדם בעזה הוא רכוש שלו ושל חבריו? וכי הוא מתעלם מאחריותו לשמור על האדם וכבודו? לא אכפת לו להמשיך בדרכו, גם אם זו תוביל למותם של מאה אלף אנשים; לא גמלה בו ההבנה שדרכו לא רק שלא הצליחה להשיג ולו מטרה אחת ממטרות הג'יהאד המוצהרות שלו, אלא נזקיה אף גדלו בהשוואה לעבר, זולת המטרה הנעלה בעיניהם: סוגיית פלסטין עומדת כעת בראש סדר היום של העולם ההגון והישר בפורומים ובמוסדות הבין-לאומיים!!! והדרישה המקסימלית שלו ושל אָחִיו היא נסיגת אנשי המלחמה מרצועת עזה.

נעלם מעיניו שהג'יהאד לא נקבע כחובה בשריעה אלא כדי לשמור על הנפש, על תועלותיה הדתיות, האישיות וברכוש, ועל הדברים ההכרחיים לקיומה, וכי אין לבצע ג'יהאד כשקצרה היד מהשיג כל זאת. יבורך עַמְר אַל־פַּארוּק, ירצהו אללה, שדאגתו לא הייתה רק לטובת האדם, אלא הגיעה עד כדי דאגה לטובת החיות. הדירה שינה

66 הערת המתרגם: דברים שאמר בכיר תנועת חמאס ע'אזי חמד.

67 מסורת מהימנה למדי (בערבית: حَدِيثٌ حَسَنٌ) בשל כלל דרכי מסירתה. צוטטה ב: أَبُو نَعِيمٍ / حَلِيَّةُ الْأَوْلِيَاءِ (53/1).

68 הערת המתרגם: ראו פסוק 151 בסורה 6 (המקנה).

69 הערת המתרגם: ראו הערת שוליים 33 לעיל.

שלהם תיפגע; חלקם יהגרו; והם יפסידו את עונת התיירות. לכך ניתן להוסיף את האשליה שהעמים הערביים והטורקים יתקוממו נגד שליטיהם כדי שיעצרו את התוקפנות כעבור חודש או חודשיים. כל השיקולים הללו אינם שווים ניאוף של בתולה עזתית שנכנסת להיריון מפראי האדם האלה, כפיית מעשי סדום על אסיר או מוות של עשרות אלפים המלווה בהשפלה של כלל אנשי הרצועה.

כאשר לא מתממשת כוונת הג'יהאד, על האומה לפעול ברצינות כדי להשיג את כוחה וגדולתה. נזכיר כי הדבר יושג אך ורק באמצעות אמונה נכונה, מחשבה ישרה והטמעת מידות טובות, ולאחר שנאחד את השורות, נדבר בקול אחד, נקיא מקרבנו את הפירוד ונשים סוף לסיעתיות ולפילוג. במקביל לכך, יש לפעול ברצינות לשמירה על תועלות האומה בשלל תחומי החיים, להטיף למתנגדי האסלאם כמו הנביא, עליו התפילה והשלום, מבחינת מידות המוסר שלו ואורחותיו (הנביא הוא נביא הרחמים),⁷¹ ולא להטיל מורא באויבי האומה ולגרור עימות עימם בזמן חולשה ומצור.

המנהיגים יכולים לנהוג במקרה זה כפי שנהג הנביא בקרב המחנות, כשם שביארתי לעיל, שבו ניכרת השמירה על הכוונה. הג'יהאד באותו הקרב היה ג'יהאד הדיפה, אך הנביא הקפיד על כך גם במקרה שמדובר בג'יהאד בקשה.⁷² ראייה לכך תוכל למצוא במצור שהטיל על אנשי אֶ-טֶאֶא'ף, בעת שבה מספרם של המוסלמים היה גדול יותר, אך כוחם של אנשי אֶ-טֶאֶא'ף היה רב יותר. לאורך מצור שארך ארבעים לילות, לא עלה בידי הנביא

הסיוע לעמנו במרכזי המחסה ובאוהלי העקורים לפני בוא עונת החורף. החורף מעורר פחד אשר מתחרה במלחמה הנוראה הזו בסכנה הנשקפת ממנו לנפשות בדמות מוות או מחלה, אם חלילה המצב יישאר על כנו.

וכדי להקים תועלת אשיב על סוגיה שזה זמן רב משמיעים המנהיגים: מולדת משחררים רק בדם, ולראיה הם מזכירים כמה ארצות שבתהליך שחרורן הקריבו רבים מאוד.

אני אומר: מה הערך בשחרור האדמה מול האימפריאליזם של הלב והשכל? מה הטעם בכך אם האימפריאליזם ממשיך להתקיים ברעיונותיו, שיטותיו, חוקיו, מנהגיו, שפתו ומוסרו בתושבי חלק מארצות האסלאם? ריבוי הקורבנות אין בו משום ראייה מספקת לשחרור המולדת - שמירת שלום הנפשות לצד שמירת עיקרי האמונה האמיתיים שלהן, מחשבתן הישרה, המוסר הגבוה שלהן, מנהגייהן האיתנים ובריאותן בגוף ובנפש - כל אלה הן הכוונה הנעלה ביותר בשריעה של ריבוננו האדיר והנשגב. מן הראוי שלא לפנות לביצוע ג'יהאד אלא כאשר סביר שכוונה זו תושג. זו בורות משוועת⁷⁰ ועיוורון מוחלט לפנות לג'יהאד באומץ לב ובפזיזות מבלי להתחשב בכוונה זו ובכוח הנדרש כדי להגשימה. זה עיוורון, הזנחת הפיקדון וסיכון הנפשות, כבוד המשפחה, החירויות והרכוש אם מטילים מורא באנשי המלחמה ומבקשים להילחם בהם בהסתמך על אשליות שמנהיגינו מחזיקים בהן ולפיהן: אויבנו לא יוכל לעמוד במלחמה פתוחה; עמו לא יוכל לשאת התחבאות ממושכת במקלטים; הכלכלה

70 הערת המתרגם: הבורות (בערבית: جَهْل) נחלקת לשניים: בורות פשוטה (בערבית: جَهْلٌ بَيْسِيط), המתארת חוסר ידיעה של אדם בעניין מסוים תוך שהוא מכיר בעובדת חוסר ידיעתו, ובורות משוועת (בערבית: جَهْلٌ مُرَكَّب), המשמשת לתיאור אדם שאינו יודע דבר מה, אך הוא עצמו אינו מודע לאי-ידיעתו, ומשכך אומר דברים שגויים.

71 הערת המתרגם: ראו פסוק 125 בסורה 16 (הדבורה).

72 הערת המתרגם: ג'יהאד ההדיפה (בערבית: جِهَادُ الدَّفْع) או ג'יהאד מגננתי פירושו התנגדות לאויב כאשר הוא נכנס לטריטוריה מוסלמית (בערבית: دَافِعُ الدِّينِ), ומטרתו היא לגרשו ממנה. ג'יהאד הבקשה (בערבית: جِهَادُ الطَّلَب) או ג'יהאד התקפי הוא ג'יהאד שבאמצעותו מבקשים המוסלמים להילחם נגד האויב בשטחו. ג'יהאד זה נועד במקורו להפיץ את בשורת האסלאם באדמת האויב כשהוא ניסה למנוע מהמוסלמים לעשות זאת.

מנהרה⁷⁷ כשהוא חושש שייהרגו ולא יצליחו להגן על עצמם בתוכה, או דברים אחרים מעין אלה אשר עלולים להביא למותם. אם יעשה כן המנהיג, הרי שהוא לא היטיב לעשות ועליו לבקש מחילה מאללה [...] כזה שלא יורה למעטים מהם לתקוף רבים כשאינן להם סיוע [...] אם יטיל עליהם דבר שאין ביכולתו להטיל עליהם, רשאים הם שלא לבצעו, היינו - לא לציית לו".⁷⁸

בהציגי כל זאת, אני מתפלל לאללה שמאמרי ימצא מסילות בלבבם של המנהיגים, ויביא אותם להזדרז ולסייע לאנשים בטרם תבוא עליהם עונת החורף. אנו מתפללים לאללה לבריאות ולגאולה קרובה. אמן.

השבח לאללה ריבון העולמים, והתפילה, השלום והברכה על נביאנו מחמד.

מאת

דיקן הפקולטה לשריעה ולחוק
באוניברסיטה האסלאמית בעזה לשעבר,
פרופ' סלטאן א-דאיה

לפרוץ את ביצוריהם, שעה שאנשי א-טאא'ף מסיבים אבדות בבני-לווייתו, ירצם אללה. שנים עשר קיפחו את חייהם ועוד כמה נפצעו מחצי ברזל מלפון. כאשר לא התאפשר להגשים את כוונת הג'יהאד, הורה הנביא לסיים את המצור על אנשי א-טאא'ף ולפנות לכיוון אל-מדינה.^{74 73}

אומר לסיכום: למי שעוקב אחר הפצע המדמם של עזה והגדה: אל תמקדו את מבטכם באומץ המופרז מבלי לתת את הדעת על היקף האסון וחומרתו. דעו לכם שעמך בן אל-ח'טאב, ירצהו אללה, אסר שאל-בראא' בן מאלכ, ירצהו אללה, ימונה למפקד על החיילים מפאת האומץ המופרז שלו, לבל יסתער יחד עם החיילים על מקומות שבהם סכנת מוות אורבת להם.⁷⁵

אמר האמאם א-שאפעי, רחמי אללה עליו: "מן הראוי שמי שיופקד על המלחמה יבטח בדתו, יהיה גיבור בגופו, מיושב בדעתו, בעל שכל ישר וראייה נכוחה לגבי המלחמה, לא נחפז ולא פזיז [...] כזה שבשום אופן לא יעמיד בסכנה את המוסלמים ולא יורה להם לקדוח במבצר כשיש סכנה שיתמוטט⁷⁶ עליהם, או להיכנס אל שוחה או

73 מפי עבד אללה בן עמר, ירצם אללה, שאמר: "שליח אללה, עליו התפילה והשלום, הטיל מצור על אנשי א-טאא'ף, אך לא הצליח לפגוע ולו באחד מהם. אמר [הנביא]: 'אנו חוזרים [אל אל-מדינה ומפסיקים להילחם], אם ירצה אללה'. אמרו בני-לווייתו: 'נחזור בטרם פרצנו אותם [את הביצורים]?' אמר להם שליח אללה: 'לכו להילחם'. הלכו להילחם ונפצעו. אמר להם שליח אללה: 'אנו חוזרים מחר'. הפליא אותם הדבר, והנביא, עליו התפילה והשלום, צחק". צוטט ב: *مسلم / صحيحه* (1778) (1402/3). מפי ג'אבר, ירצהו אללה, שאמר: "אמרו: 'נקבו אותנו החיצים של [שבט] ת'קיף [בעיר א-טאא'ף], התפלל לאללה שיקללם'. אמר [הנביא]: 'הוי אללה, הדרך את [שבט] ת'קיף בדרך הישר'". צוטט ב: *الترمذي / سننه* (3942) (729/5) אשר ציין: "זוהי מסורת מהימנה למדי [קרי, בדרגת "חסן"] מוזרה", ואל-אלבאני החשיבה כלא-מהימנה.

74 ראו: ד. محمد خير / *الجهاد والقتال في السياسة الشرعية* (1186-1187).

75 מפי מחמד בן סירין, רחמי אללה עליו, שאמר: "עמך בן אל-ח'טאב כתב [אל מפקדי הצבא] שלא להפקיד את אל-בראא' בן מאלכ על צבא כלשהו מצבאות המוסלמים, יען כי אל האבדון יובילם [בשל אומץ ליבו המופרז]". צוטט ב: *الحاكم / مستدرکه* (330/3), ابن سعد / *الطبقات الكبرى* (12/7).

76 الشدخ: לשבור דבר יבש. כאן פירושה: הוא [המנהיג] חושש שמא המבצר ייהרס או שייפלו עליהם אבניו ואלה ישברו את עצמותיהם.

77 *اللطومرة*: בור מתחת לאדמה. בלשוננו היום פירושה: שוקה או מנהרה.

78 الشافعي / *الأهم* (178/4).

ייעוץ אקדמי: ד"ר שגיא פולקה

עריכת תוכן: ד"ר אסף דוד

עריכת לשון: איילת הרינג

תמונות: רויטרס

עיצוב גרפי: שחר ליבנה

לפרטים ותיאום ראיונות: דניאל יונס, דובר מכון ון ליר ביושלים:

danielj@vanleer.org.il ,054-6305101